

Aleksandra Perek

Katedra Ekonomiki i Organizacji Przedsiębiorstw
Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie

Fundusze własne a funkcjonowanie banków spółdzielczych w latach 2005–2010

Wstęp

Bank spółdzielczy posiada dwa podstawowe źródła finansowania swojej działalności: fundusze obce (depozyty) i fundusze własne (kapitał). Istotne znaczenie w funkcjonowaniu banku pełnią fundusze własne, które służą przede wszystkim realizacji czterech celów: są stałym źródłem finansowania działalności, stanowią podstawę dalszego rozwoju, służą do absorbowania ewentualnych strat oraz zapewniają dochód właścicielom [Dobosiewicz 2011, s. 126]. Jednocześnie fundusze własne banku powinny umożliwiać zaspokojenie potrzeb klientów na usługi finansowe, kształtowanie portfela kredytowego i inwestycyjnego przynoszącego pożądany zwrot na aktywach i kapitale oraz zachowanie norm ostrożnościowych dotyczących wypłacalności banku [Zaleska 2007, s. 239].

Fundusze własne, ich struktura oraz wielkość to podstawowy parametr uwzględniany w ocenie sytuacji ekonomiczno-finansowej banku. Wysoki poziom funduszy własnych stanowi istotne zabezpieczenie kapitałowe na wypadek poniesienia ewentualnych strat, a co za tym idzie zwiększa stabilność funkcjonowaniu banku oraz pozwala na rozszerzenie akcji kredytowej [Kozak 2011, s. 57]. Zarówno obszar prowadzonej działalności, jak i poziom akcji kredytowej jest w bankach spółdzielczych silnie ograniczony przez wysokość posiadanych funduszy własnych [Szyguła 2011, s. 58].

Zgodnie z artykułem 127 ustawy Prawo bankowe, fundusze własne banku obejmują fundusze podstawowe oraz uzupełniające. W banku spółdzielczym kapitały podstawowe to fundusze zasadnicze, tj. udziałowy, zasobowy oraz rezerwowy oraz pozycje dodatkowe i pozycje pomniejszające fundusze podstawowe. Jako pozycje dodatkowe bank może uwzględnić przede wszystkim fundusz ogólnego ryzyka na niezidentyfikowane ryzyko działalności bankowej, niepodzielony zysk z lat ubiegłych, zysk w trakcie zatwierdzania bądź zysk netto bieżącego okresu. Pozycje pomniejszające fundusze to akcje własne banku, wartości niematerialne i prawne, straty z lat ubiegłych, strata bieżącego okresu i w trakcie zatwierdzania [Kopiński 2008, s. 138; Siudek 2006, s. 135].

Poziom funduszy własnych dla banku spółdzielczego ma szczególne znaczenie, gdyż wiąże się z możliwością prowadzenia działalności nie tylko na obszarze powiatu, w którym posiada siedzibę oraz placówki. W przypadku banków spółdzielczych, kapitał założycielski nie może być niższy niż 1 mln euro. Bank o kapitałach wyższych niż 1 mln euro, ale niższych niż 5 mln euro ma możliwość prowadzenia działalności na terenie województwa, w którym zlokalizowana jest jego siedziba. Banki największe, o funduszach powyżej 5 mln euro, mogą prowadzić działalność na terenie całego kraju [Siudek 2011, s.142].

Wysoka kwota posiadanych funduszy własnych zwiększa stabilność funkcjonowania banków spółdzielczych. Ze względu na prawnie ustalone normy ostrożnościowe w działalności banku, fundusze własne stanowią formalne ograniczenie poziomu ryzyka, jakie bank może ponosić kształtując wartość i strukturę aktywów oraz zobowiązań pozabilansowych [Capiga i in. 2011, s. 38]. W tym zakresie prawo bankowe wprowadza ściśle określone normy. W art. 71 tej ustawy stwierdzone zostało: „Suma udzielonych kredytów, pożyczek pieniężnych, nabytych obligacji i innych niż akcje papierów wartościowych, wierzytelności z tytułu gwarancji bankowych, poręczeń i akredytyw oraz innych wierzytelności banku w stosunku do jednego podmiotu lub podmiotów powiązanych kapitałowo i organizacyjnie ponoszących wspólne ryzyko gospodarcze nie może przekroczyć 25% funduszy własnych banku”. Oznacza to, że bankowi nie wolno udzielić pojedynczemu kredytobiorcy kredytu większego niż 25% funduszy własnych banku. Wszystko to sprawia, że banki usilnie starają się zwiększać swoje fundusze własne [Szelałowska 2012, s. 166].

Cel, metody i źródła badań

Celem badania było rozpoznanie i ocena funkcjonowania banków spółdzielczych w zależności od wielkości posiadanych funduszy własnych.

Badanie przeprowadzono na próbie 576 banków spółdzielczych, które prowadziły działalność nieprzerwanie w latach 2005–2010. Banki zostały podzielone według wielkości posiadanych funduszy własnych obejmujących fundusz udziałowy, zasobowy oraz rezerwowy. W celu uzyskania odpowiednich danych utworzono cztery grupy klasyfikujące jednostki według wielkości kapitału: pierwsza – banki o funduszach poniżej 5 mln zł, druga – od 5 do 10 mln zł, trzecia – od 10 do 15 mln zł, czwarta – powyżej 15 mln zł. W każdej grupie wyliczone zostały wartości przeciętne wskaźników, udziałów wybranych pozycji w sumie bilansowej oraz przedstawione wartości zysku netto i wyniku z działalności bankowej w latach 2005–2010.

Do opracowania danych empirycznych wykorzystane zostały metody: opisowa, porównawcza oraz proste metody statystyczne (wskaźniki struktury i dynamiki).

Głównym źródłem danych były sprawozdania finansowe banków spółdzielczych opublikowane w Monitorze Spółdzielczym B w latach 2005–2010.

Wyniki badań

Pierwszym etapem badania było określenie zmian liczebności banków spółdzielczych w grupach wydzielonych ze względu na poziom funduszy własnych. Wyniki przedstawiono w tabeli 1.

Tabela 1

Rozkład banków spółdzielczych według wielkości funduszy własnych

Wyszczególnienie	2005	2006	2007	2008	2009	2010
	liczba banków					
<5 mln zł	349	297	241	200	133	85
≤5–10) mln zł	164	193	233	245	263	271
≤10–15) mln zł	41	59	55	68	93	106
≥15 mln zł	22	27	47	63	87	114
Razem	576	576	576	576	576	576

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdań finansowych banków spółdzielczych opublikowanych w Monitorze Spółdzielczym B w latach 2005–2010.

W latach 2005–2010 nieprzerwanie działalność prowadziło 576 banków spółdzielczych. W analizowanym okresie nastąpiły znaczące zmiany w rozkładzie liczby banków w zależności od wysokości funduszy własnych. Przede wszystkim znacznie zmalała liczba banków spółdzielczych o funduszach własnych nieprzekraczających 5 mln zł. W 2010 r., w porównaniu do 2005 r., liczba najmniejszych kapitałowo banków spółdzielczych zmniejszyła się z 349 do 85 (spadek o 76%). W analizowanym okresie najsilniej zwiększyła się liczba banków największych, z funduszami własnymi przekraczającymi 15 mln zł – dynamika zmian w 2010 r. w stosunku do 2005 r. wyniosła 518%.

Kolejnym etapem badania było prześledzenie udziałów wybranych pozycji w sumie bilansowej oraz wskaźników wyliczonych dla banków w poszczególnych grupach (tab. 2 i 3).

W pierwszej kolejności należy zwrócić uwagę na dynamikę sumy bilansowej i kapitałów własnych. Banki spółdzielcze usilnie starają się zwiększać swoją

Tabela 2

Wybrane charakterystyki banków spółdzielczych o kapitałach własnych poniżej 5 mln oraz w przedziale 5–10 mln zł

Wyszczególnienie	<5mln zł						≤5–10) mln zł					
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2005	2006	2007	2008	2009	2010
	udział w sumie bilansowej [%]											
Należności od sektora finansowego	35,5	36,7	36,8	35,9	35,8	38,0	30,2	32,4	30,6	35,1	31,5	34,6
Należności od sektora niefinansowego	52,6	51,0	52,2	51,9	53,0	49,4	55,0	52,8	55,5	52,7	54,4	51,9
Należności od sektora budżetowego	2,1	2,9	2,7	3,1	4,0	5,2	2,7	3,8	3,9	4,6	4,9	5,5
Dłużne papiery wartościowe	1,9	2,5	1,6	1,5	1,1	0,7	4,4	4,1	2,5	2,8	1,8	1,2
Zobowiązania wobec sektora finansowego	1,2	1,3	0,9	1,1	0,8	0,7	0,9	1,0	1,2	1,0	1,3	1,1
Zobowiązania wobec sektora niefinansowego	72,8	75,3	73,6	70,9	71,8	73,0	75,8	78,5	76,2	73,5	73,9	76,1
Zobowiązania wobec sektora budżetowego	10,6	9,5	10,6	11,8	10,2	15,2	9,3	9,1	10,0	12,3	11,4	9,7
Kapitał udziałowy	1,8	1,6	1,7	1,5	2,1	2,4	1,3	1,0	0,9	0,9	0,9	0,9
Kapitał zasobowy	8,6	8,2	8,6	8,1	10,0	10,2	7,6	7,4	7,4	7,6	8,9	9,2
Pozostałe kapitały rezerwowe	0,4	0,3	0,3	0,3	0,2	0,2	0,7	0,6	0,5	0,4	0,4	0,3
	wartości wskaźników [%]											
Dynamika sumy bilansowej	100	115	117	130	115	111	100	106	109	111	97	95
Dynamika kapitałów własnych	100	108	115	120	132	131	100	99	100	103	104	104
Rentowność aktywów roa	1,7	1,5	1,5	1,8	1,2	1,2	1,6	1,3	1,4	1,6	1,1	1,1
Rentowność kapitałów własnych roe	16	14	14	18	11	10	17	14	16	18	11	11
Współczynnik wypłacalności	19	19	18	14	23	24	16	17	16	15	16	17
Udział funduszy podstawowych w aktywach	11	10	11	10	12	13	10	9	9	9	10	10
Udział kredytów w aktywach	55	55	54	54	55	55	58	58	57	57	59	59
Udział aktywów pracujących w aktywach	93	94	94	95	94	94	93	92	94	94	94	94
Udział kredytów w kapitałach własnych	507	507	535	535	517	517	603	603	630	630	674	674
Udział kredytów w depozytach	66	66	64	64	65	65	68	68	65	65	69	69
	wybrane wartości [mln zł]											
Zysk netto	0,5	0,5	0,5	0,7	0,4	0,4	1,0	1,0	1,1	1,3	0,8	0,7
Wynik z działalności bankowej, w tym:	2,7	2,3	2,3	2,8	2,2	2,1	5,3	4,6	4,9	4,8	4,1	4,0
– wynik z tytułu odsetek	1,7	1,6	1,7	2,1	1,6	1,5	3,7	3,2	3,5	3,4	2,8	2,8
– wynik z tytułu prowizji	0,7	0,7	0,6	0,7	0,6	0,6	1,5	1,4	1,4	1,3	1,2	1,0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych opublikowanych w Monitorze Spółdzielczym B w latach 2005–2010.

Tabela 3

Wybrane charakterystyki banków spółdzielczych o kapitałach w przedziale 10–15 mln zł oraz powyżej 15 mln zł

Wyszczególnienie	≤10–15) mln zł						≥15 mln zł					
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2005	2006	2007	2008	2009	2010
	udział w sumie bilansowej [%]											
Należności od sektora finansowego	27,4	27,0	27,0	30,0	30,2	32,2	26,7	20,7	20,6	20,9	23,4	28,4
Należności od sektora niefinansowego	55,4	52,9	55,0	57,0	56,5	55,0	53,0	56,0	59,9	60,0	61,0	57,5
Należności od sektora budżetowego	2,9	3,9	4,0	4,1	4,7	4,7	3,8	3,8	3,1	2,9	4,4	4,8
Dłużne papiery wartościowe	7,2	8,6	7,5	2,3	1,8	1,5	7,8	12,7	9,0	9,0	5,0	3,3
Zobowiązania wobec sektora finansowego	1,5	1,3	1,3	0,9	1,2	1,2	1,2	1,7	3,7	2,7	9,3	2,4
Zobowiązania wobec sektora niefinansowego	75,9	75,7	75,2	73,3	75,3	77,4	76,9	77,9	75,3	74,9	74,4	76,9
Zobowiązania wobec sektora budżetowego	9,6	9,1	10,2	10,2	10,6	9,0	8,2	7,3	8,9	10,3	9,6	8,4
Kapitał udziałowy	1,3	1,3	0,9	0,8	0,7	0,8	1,8	1,5	1,8	1,2	1,3	1,1
Kapitał zasobowy	6,2	5,8	6,6	7,4	7,9	7,8	5,7	7,9	5,2	5,6	6,6	11,9
Pozostałe kapitały rezerwowe	0,8	0,7	0,7	0,7	0,5	0,5	0,9	0,8	0,8	0,9	0,8	0,7
	wartości wskaźników [%]											
Dynamika sumy bilansowej	100	112	107	98	97	95	100	111	111	117	112	114
Dynamika kapitałów własnych	100	107	106	105	107	104	100	136	102	106	115	188
Rentowność aktywów roa	1,7	1,2	1,4	1,6	1,1	0,9	1,4	1,0	1,3	1,5	1,0	1,0
Rentowność kapitałów własnych roe	21	15	18	19	13	10	16	11	15	20	13	9
Współczynnik wypłacalności	13	14	15	13	13	14	16	15	13	13	13	14
Udział funduszy podstawowych w aktywach	8	8	8	9	9	9	8	10	8	8	9	14
Udział kredytów w aktywach	58	58	57	57	59	59	57	57	60	60	63	63
Udział aktywów pracujących w aktywach	93	95	95	94	95	94	94	94	93	94	95	95
Udział kredytów w kapitałach własnych	706	706	725	725	720	720	676	676	582	582	816	816
Udział kredytów w depozytach	68	68	67	67	69	69	67	67	70	70	75	75
	wybrane wartości [mln zł]											
Zysk netto	1,9	1,8	2,1	2,3	1,5	1,2	3,2	2,9	4,0	4,7	3,3	3,2
Wynik z działalności bankowej, w tym:	8,9	8,7	8,6	8,6	7,4	7,0	18,0	17,5	17,3	18,9	15,4	15,4
– wynik z tytułu odsetek	6,5	6,2	6,3	6,3	5,1	5,0	12,9	12,4	12,7	14,5	11,2	11,4
– wynik z tytułu prowizji	2,3	2,4	2,2	2,0	2,2	1,9	4,4	4,5	4,1	3,8	4,0	3,9

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych opublikowanych w Monitorze Spółdzielczym B w latach 2005–2010.

sumę bilansową. W analizowanych grupach największe zwiększenie sumy aktywów w 2010 r. w porównaniu do 2005 r. nastąpiło w grupie banków największych oraz najmniejszych odpowiednio o 14 i 11%. Tak duży przyrost sumy bilansowej należy ocenić pozytywnie. Pozytywną ocenę przyrostu sumy bilansowej osłabia fakt, że gros przyrostu tej wartości ulokowano w nisko oprocentowane transakcje międzybankowe. Banki spółdzielcze zwiększają również poziom funduszy własnych. W analizowanym okresie we wszystkich grupach odnotowano wzrost kapitałów – w grupie banków największych wyniósł 188%, zaś najmniejszych 131%. W całym analizowanym okresie zwiększenie wartości funduszy własnych odbywało się przez przeznaczenie prawie całości zysków netto na zwiększenie wartości kapitału zasobowego.

Pierwszą badaną grupę stanowią banki o funduszach własnych nieprzekraczających 5 mln zł. W bankach tych znacznie wzrastał udział należności od sektora budżetowego, co może wynikać z silnej współpracy banków spółdzielczych z lokalnymi samorządami. Istotnie zmieniał się również udział kapitałów: kapitał udziałowy wzrastał z poziomu około 1,5 do 2,5% pasywów, kapitał zasobowy w 2010 r. osiągnął poziom 10% sumy bilansowej. Banki spółdzielcze wypracowane zyski przeznaczały niemal w całości na zwiększenie kapitału zasobowego. Sytuację taką obserwowano we wszystkich wyodrębnionych grupach banków. Decyzje o takim wykorzystaniu zysku za poprzedni rok wynikały przede wszystkim z dążenia banków do podwyższenia funduszy własnych tak, aby można było rozwijać działalność kredytową w najbliższej przyszłości. Poza tym dla najmniejszych banków spółdzielczych zmienność kursu walutowego w ostatnich latach powodowała, że musiały zwiększać fundusze własne. Każda poważniejsza deprecjacja polskiej waluty mogłaby powodować, że w niektórych bankach fundusze własne spadłyby poniżej wymaganego progu 1 mln euro.

Wskaźniki ROA i ROE do 2008 r. wzrastały, osiągając wartości odpowiednio 1,8 oraz 18%. W związku z obniżeniem zysku netto od 2009 r. rentowność aktywów i kapitałów własnych gwałtownie spadła. Poziom współczynnika wypłacalności, pomimo systematycznego spadku przez pierwsze cztery lata, utrzymywał się na poziomie wyższym niż poziom minimalny (8%). W 2009 i 2010 r. przekroczył 20%, co wynika z utrzymywania wysokiej wartości środków płynnych. W tej grupie banków – w porównaniu do pozostałych grup – w całym analizowanym okresie należności od sektora finansowego były największe i stanowiły ponad 35% sumy bilansowej. W każdym banku transakcje na rynku międzybankowym stanowią ważną pozycję aktywów zabezpieczających płynność, ale tak duży ich udział świadczy, że banki o najmniejszych funduszach własnych dysponowały w całym analizowanym okresie największym nadmiarem wolnych środków, których nie mogły zagospodarować w bardziej zyskowne operacje, np. poprzez udzielanie kredytów osobom fizycznym, podmiotom gospodarczym

czy jednostkom budżetowym. Brak możliwości zagospodarowania wolnych środków wywołany po części zbyt pasywną polityką kredytową, znajduje również odzwierciedlenie w wartości wskaźnika udziału kredytów w depozytach. W całym analizowanym okresie wartości tego wskaźnika w tej grupie była najniższa i w latach 2007–2010 nie przekroczyła 65%. Świadczy to również – w połączeniu z niewielkim udziałem w sumie bilansowej dłużnych papierów wartościowych – o istotnych trudnościach w zagospodarowaniu wszystkich wolnych środków finansowych. Udział funduszy podstawowych w aktywach kształtował się na poziomie 10–13% i w ostatnich dwóch latach występowała tendencja rosnąca. Udział kredytów w aktywach stanowił 55% i był ponad pięciokrotnie wyższy niż poziom kapitałów własnych.

Drugą analizowaną grupą są banki o funduszach własnych większych bądź równych 5 mln zł, a jednocześnie mniejszych niż 10 mln zł. W należnościach tych banków spółdzielczych w analizowanym okresie znacznie zwiększył się udział należności od sektora budżetowego, co świadczy o wzrastającej współpracy między bankami spółdzielczymi a sektorem publicznym. Kredyty dla sektora budżetowego są obarczone niskim poziomem ryzyka, co jest dla banku atrakcyjną formą lokowania środków. Wskaźniki rentowności aktywów i kapitałów wzrastały jedynie do 2008 r. W ostatnich dwóch latach, w związku z pogorszeniem sytuacji gospodarczej w kraju, obniżył się poziom ROA i ROE. Współczynnik wypłacalności w analizowanym okresie kształtował się na poziomie 16%. Udzielone kredyty były ponad sześciokrotnie wyższe niż suma zgromadzonych kapitałów własnych oraz stanowiły około 67% zgromadzonych depozytów.

Trzecią analizowaną grupą są banki spółdzielcze o funduszach własnych mieszczących się w przedziale od 10 do 15 mln zł. W bankach tych wzrastał udział należności od sektora finansowego oraz budżetowego. Świadczy to o lokowaniu przez banki spółdzielcze większej kwoty środków na lokaty międzybankowe oraz udzielaniu kredytów innym instytucjom finansowym. Poziom należności od sektora niefinansowego kształtował się na poziomie około 55%. W bankach spółdzielczych od 2008 r. trzykrotnie zmniejszył się poziom dłużnych papierów wartościowych. Jeśli chodzi o stronę pasywną, udziały zobowiązań w pasywach ogółem kształtowały się na podobnym poziomie w całym analizowanym okresie. Wskaźnik ROA w bankach spółdzielczych o funduszach własnych większych niż 10 mln a mniejszych niż 15 mln zł, przeciętnie kształtował się na poziomie 1–2%, do 2008 roku utrzymywała się tendencja rosnąca rentowności aktywów, od 2009 nastąpiło obniżenie poziomu ROA. Wskaźnik ROE w badanym okresie charakteryzował się znaczną zmiennością. Do 2008 r. kształtował się na poziomie 15–21%, a w ostatnich dwóch latach obniżył się do poziomu 10–13%, co wynika z ograniczenia akcji kredytowej i spadku zysku netto, przy jednoczesnym wzroście wielkości kapitałów własnych. Współczynnik

wypłacalności osiągnął poziom 13–14%. W latach 2005–2010 kredyty ponad siedmiokrotnie przekraczały fundusze własne banku oraz stanowiły około 68% wartości depozytów.

Ostatnią analizowaną grupą banków spółdzielczych są banki, w których fundusze własne przekraczały wartość 15 mln zł. W aktywach największych banków spółdzielczych przeważają należności od sektora niefinansowego, które kształtowały się na poziomie około 60% sumy bilansowej. Do 2009 r. udział należności sektora niefinansowego wzrastał, jednak od 2010 r. udział ten obniżył się kosztem zwiększenia należności od sektora finansowego oraz budżetowego. Należy zwrócić uwagę na fakt, iż w bankach o najwyższych funduszach istotne znaczenie przyjmują dłużne papiery wartościowe, których udział w sumie bilansowej do 2008 r. kształtował się na poziomie 10% sumy bilansowej. Od 2009 r. udział papierów znacząco zmniejszył się, co może wynikać zarówno z zawirowań na rynkach finansowych, jak i ze spadku osiągniętych zysków oraz braku wolnych środków pieniężnych posiadanych przez banki. Po stronie pasywów dominowały depozyty sektora niefinansowego. Należy zwrócić uwagę na poziom zobowiązań wobec sektora finansowego, który w 2009 r. wyniósł aż 9% sumy bilansowej. Kapitał udziałowy stanowił około 2% sumy bilansowej, kapitał zasobowy do 2009 r. kształtował się na poziomie 5–7%, dopiero w 2010 r. osiągnął wartość 12% sumy bilansowej, co może wynikać z przeznaczenia zysku za rok poprzedni na kapitał zasobowy, a nie na wypłatę dywidendy członkom. Współczynniki rentowności aktywów oraz kapitałów własnych do 2008 roku kształtowały się przeciętnie na poziomie odpowiednio około 1,5 i 15%. Od 2009 r. poziom ROA i ROE zmniejszył się ze względu na znaczne obniżenie poziomu zysku netto. Współczynnik wypłacalności w bankach największych kształtował się w analizowanym okresie na poziomie 13%. Należy zwrócić uwagę na relacje kredytów i kapitałów własnych. Kredyty były w 2009 i 2010 r. ośmiokrotnie wyższe niż suma kapitałów własnych. Suma kredytów była mniejsza niż suma depozytów, ale w analizowanym okresie wartość kredytów wzrastała szybciej niż suma depozytów.

Po przeanalizowaniu wszystkich grup należy zauważyć, że w dwóch skrajnych tendencjach są bardzo podobne. W dwóch skrajnych grupach dostrzegalne są znaczące różnice, co potwierdza, że sytuacja banku jest uzależniona od poziomu funduszy własnych. Przede wszystkim w bankach o funduszach mniejszych większy jest udział należności od sektora finansowego, ale mniejszy należności od sektora niefinansowego. Klienci przy zaciąganiu kredytów czy składaniu depozytów wybierają banki o funduszach wyższych, ciesząc się większym zaufaniem. Znacząco różnią się także poziomy współczynnika wypłacalności oraz udziały kapitału zasobowego w sumie bilansowej, które są znacznie wyższe w bankach spółdzielczych o niskich funduszach.

Ostatnim etapem badania jest przeanalizowanie wyniku netto oraz wyniku z działalności bankowej we wszystkich grupach. Należy zauważyć, że w bankach spółdzielczych w dwóch ostatnich latach nastąpiło zmniejszenie wyniku osiąganego z wykonywania czynności bankowych. Zysk netto wzrastał do 2008 r., w kolejnych latach na skutek obniżenia opłacalności działalności kredytowej. Udział wyniku z tytułu odsetek w wyniku z działalności bankowej to około 70% w bankach najmniejszych oraz około 75% w bankach największych. Różnica ta wynika z faktu, że banki o większych funduszach własnych udzielały więcej kredytów podmiotom niefinansowym. Wynik z tytułu prowizji ma większy wpływ na wynik z działalności bankowej w bankach małych (średni udział w analizowanym okresie to 28%), w bankach o funduszach powyżej 15 mln zł średni udział to 20%.

Podsumowanie

Banki spółdzielcze są dość mocno zróżnicowane pod względem siły kapitałowej oraz potencjału ekonomicznego. W opracowaniu zbadano sytuację finansową banków spółdzielczych w zależności od wielkości zgromadzonych funduszy własnych. Na podstawie przeprowadzonych badań sformułowano następujące wnioski końcowe:

1. Suma bilansowa w bankach spółdzielczych w analizowanym okresie wzrosła, co jest czynnikiem pozytywnym na drodze do poprawy konkurencyjności sektora banków spółdzielczych w Polsce. Jednocześnie należy odnotować, że udział funduszy własnych w bankach spółdzielczych w analizowanym okresie również wzrósł, szczególnie w związku ze zwiększeniem kapitału zasobowego w 2009 i 2010 r., co wynikało z ograniczenia wypłaty dywidendy członkom przy jednoczesnym przekazaniu zysku na poczet kapitału.
2. Im wyższe fundusze własne banku spółdzielczego, tym niższy udział należności od sektora finansowego. W bankach o funduszach poniżej 5 mln zł należności te stanowią około 38% sumy, w bankach największych około 25%. Są to środki zgromadzone przez bank na rachunkach bieżących i terminowych w bankach i innych instytucjach finansowych. Jest to zatem forma zagospodarowania wolnych środków pieniężnych. Banki większe więcej środków kierują w stronę akcji kredytowej, dlatego udział tych należności w sumie jest niższy.
3. W bankach o wyższych funduszach własnych występuje wyższy udział należności od sektora niefinansowego. Wydaje się, iż może to wynikać z możliwości udzielania większych jednostkowych kredytów przez banki o wyższych funduszach, a tym samym rozszerza się krąg potencjalnych kredytobiorców.

4. Im wyższe fundusze własne, tym mniejszy udział zobowiązań wobec sektora budżetowego w sumie bilansowej. Najsilniej wzrosły zobowiązania wobec sektora budżetowego w grupie banków o funduszach poniżej 5 mln zł. W 2010 r. stanowiły 15% pasywów.
5. Współczynnik wypłacalności jest wyższy w bankach o niższym poziomie funduszy własnych. Oznacza to, że banki o niskich funduszach własnych charakteryzują wysoka nadpłynność i trudności w zagospodarowaniu posiadanych środków finansowych.
6. W bankach spółdzielczych o wyższych funduszach własnych wzrasta znaczenie dłużnych papierów wartościowych. Są to akcje i obligacje emitowane przez różne podmioty, stanowiące rezerwę finansową banku. W bankach o funduszach powyżej 15 mln zł w 2006 r. dłużne papiery stanowiły 13% sumy pasywów.
7. Im niższy poziom funduszy własnych, tym większa relacja sumy kredytów do sumy depozytów. W bankach spółdzielczych poziom współczynnika kreatywności oscyluje wokół 65–75%, co oznacza, że nie wszystkie depozyty są angażowane w mało płynne aktywa, jakimi są kredyty. Z jednej strony zwiększa to bezpieczeństwo, z drugiej zaś może obniżać efektywność funkcjonowania.
8. Od 2009 r. w bankach spółdzielczych znacznie obniżył się poziom wskaźnika rentowności aktywów (ROA) oraz poziom wskaźnika rentowności kapitałów własnych (ROE). Poziom ROA jest nieco wyższy w bankach o mniejszej wartości funduszy własnych.

Literatura

- CAPIGA M., GRADOŃ W., SZUSTAK G.: *Adekwatność kapitałowa w ocenie bezpieczeństwa banku*. Wydawnictwo CeDeWu, Warszawa 2011.
- DOBOSIEWICZ Z.: *Bankowość*. Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 2011.
- KOPIŃSKI A.: *Analiza finansowa banku*. Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 2008.
- KOZAK S.: *Emisja obligacji jako czynnik poprawy stabilności i konkurencyjności banków spółdzielczych*. [w:] Zeszyty Naukowe Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie. Ekonomika i Organizacja Gospodarki Żywnościowej, nr 93 (2011), Wydawnictwo SGGW, Warszawa 2011.
- SIUDEK T.: *Bankowość spółdzielcza w Polsce w warunkach gospodarki rynkowej. Studium konkurencyjności, efektywności, organizacji, regulacji oraz perspektyw rozwoju*. Wydawnictwo SGGW, Warszawa 2006.
- SIUDEK T.: *Bankowość spółdzielcza w Polsce i wybranych krajach Unii Europejskiej – wymiar ekonomiczny, organizacyjny i społeczny*. Wydawnictwo SGGW, Warszawa 2011.

- SZELĄGOWSKA A.: *Współczesna bankowość spółdzielcza*. Wydawnictwo CeDeWu, Warszawa 2012.
- SZYGUŁA A.: *Gospodarowanie kapitałem w banku spółdzielczym. Instytucjonalne reguły systemu bankowego a proces zarządzania ryzykiem*. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2011.
- Ustawa z dnia 7 grudnia 2000 r. o funkcjonowaniu banków spółdzielczych, ich zrzeszaniu się i bankach zrzeszających z dnia 7 grudnia 2000 r. (Dz.U. z 2000 r. Nr 119, poz. 1252).
- Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 Prawo bankowe (Dz.U. z 2002 r. Nr 72, poz. 665).
- ZALESKA M.: *Nadzór bankowy i gwarantowanie depozytów*. [w:] Jaworski W., Zawadzka Z., *Bankowość*. Wydawnictwo Poltext, Warszawa 2007.

Own Funds and the Functioning of Cooperative Banks in the Years 2005–2010

Abstract

The scale and extent of activities of cooperative bank depends on the size of own funds. The level of own funds also affects the safety of bank operations, sizes of credit activities and development opportunities. Low capitalization is a dangerous phenomenon, because it limits lending activity and reduces the profitability of the bank. Cooperative banking sector in order to compete with commercial banks must continually increase their capital base and improve efficiency. The purpose of this article is determine the financial situation of the cooperative banks, depending on the level of own funds.